

Mottagare
Regionstyrelsen

Information: Lägesrapport bildandet av nationalpark på norra Gotland

Förlag till beslut

- Regionstyrelsen beslutar att godkänna informationen kring lägesrapporten för bildandet av nationalparken på norra Gotland.

Sammanfattning

Region Gotland har, tillsammans med Naturvårdsverket, Länsstyrelsen i Gotlands län och Havs- och vattenmyndigheten, sedan 2019 bedrivit ett projekt för att etablera en nationalpark på norra Gotland. Syfte med detta är att främja destinationsutveckling, ett livskraftigt näringsliv och hållbar platsutveckling i regionen.

Under 2024 har informationsmöten, inklusive en workshop med lokala aktörer och en utbildningsdag för entreprenörer, genomförts med fokus på samordning, finansiering och hållbara tjänster. Under hösten 2024 utarbetas föreskrifterna för nationalparken Dessa förväntas vara färdigställda vid årsskiftet och följas av ett remissförfarande innan regeringen kan fatta beslut. Invigningen är planerad till maj 2026.

Regionstyrelseförvaltningen bedömer att projektet nu går in i ett skede som kräver ett bredare organisatoriskt engagemang, särskilt gällande samordning mellan aktörer och myndigheter samt insatser för företagsstöd, projektfinansiering, produktutveckling för hållbara upplevelser, gemensam marknadsföring och infrastrukturutveckling. För att möta dessa behov föreslås att en intern arbetsgrupp inrättas under 2025 Tanken är att gruppen ska samarbeta med externa aktörer och de etablerade grupperna "Bildandegruppen" och "Entrégruppen" för att säkerställa invigningen. Arbetsgruppen bedöms kräva kompetenser från flera förvaltningar inom Region Gotland.

Ärendebeskrivning

Regionstyrelsen beslutade 28 februari 2019 att ställa sig positiv till bildandet av en nationalpark på norra Gotland (RS §52) och avsåg att avsätta personella resurser för att delta i bildandeprojektet. I yttrandet pekade regionstyrelsen bland annat på de möjligheter en eventuell ny nationalpark kan bidra med för destinationsutveckling på norra Gotland.

Regionstyrelseförvaltningen har sedan dess medverkat i arbetet med att bilda nationalparken, ett arbete som letts av Naturvårdsverket i samarbete med Länsstyrelsen i Gotlands län. Även Havs- och vattenmyndigheten har deltagit i arbetet med expertkunskap kring söt- och kustvatten. Alla fyra myndigheterna är representerade i både den gemensamma projektgruppen och i projektets styrgrupp. Region Gotland deltar med representanter från avdelningen för regional utveckling. Regionstyrelseförvaltningen har rapporterat från bildandeprojekt 2021 (RS §31) och 2023 (RS §221).

Parallellt har Regionstyrelseförvaltningen hanterat frågor kring satsningar i omlandet (RS §90/2022, RS §369/2023). Detta arbete ligger utanför bildandeprojektet och redovisas även fortsättningsvis separat. Tekniska förvaltningen arbetar också, som tidigare meddelats (Tekniska nämnden, 2024-04-17, § 74), med vattenuttag ur Bästeträsk och en eventuell byggnation av en ledning genom området för att försörja Visby med dricksvatten.

Under 2024 har samverkansträffar och informationstillfällen ägt rum för att stödja samarbetet kring nationalparksprojektet. I mars 2024 genomfördes ett informationsmöte i Fårösund, arrangerat av Fårösundstraktens utveckling, där Region Gotland deltog tillsammans med representanter från Länsstyrelsen och Naturvårdsverket med information om Bästeträsk nationalpark och företags- och projektstöd för hållbar platsutveckling.

Den 14 oktober 2024 arrangerade Länsstyrelsen tillsammans med SLU:s centrum för vägledning ett förberedande webbmöte för aktörer och företagare om samverkan i och runt den blivande nationalparken på norra Gotland. Workshopen, med 16 deltagande aktörer, hade en god representation av olika verksamhetstyper (boende, museer, uthyrning, guidning med flera). Region Gotland höll en uppskattad presentation om finansieringsmöjligheter, där deltagarna bland annat efterfrågade information om vilka typer av projekt som kan få stöd. Ytterligare information om finansiering efterfrågades vid ett senare tillfälle.

Den 5 november 2024 anordnade Länsstyrelsen, tillsammans med SLU:s centrum för vägledning, en fältdag i nationalparksområdet. Under dagen fick deltagarna möjlighet att bekanta sig med området samt nätverka och utbyta idéer om framtida besöksupplevelser i parken.

Under hösten 2024 arbetar ”Bildandegruppen” med att ta fram föreskrifterna för den nya nationalparken och bedömer att dessa ska vara klara innan årsskiftet 2024/25. Därefter inleds ett remissförfarande. Före sommaren lämnar Länsstyrelsen ärendet vidare till regeringen, som sedan lägger fram en proposition. Enligt planen sker öppning och invigning i maj 2026.

Arbetet med att bygga leder och spänger är igång, medan byggnationen av entréerna kommer att dröja ytterligare. Det är ett normalt förfarande att inte alla entréer är klara vid öppningen, då antalet entréer är stort.

Bedömning

Regionstyrelseförvaltningens samlade bedömning är att arbetet med bildandet av nationalparken nu går in i ett nytt skede som kräver organisationens bredare kompetens och engagemang på andra sätt än tidigare. Störst behov föreligger för samordning av aktörer och myndigheter samt kunskapshöjande insatser för företagsstöd och projektfinansiering, produktutveckling för hållbara upplevelsetjänster, gemensam marknadsföring och infrastrukturutveckling av området. Ett arbete med att synkronisera nya och gamla vandringsleder behöver också inledas.

Detta medför ett ökat behov av samordning och resurser internt från flera förvaltningar. Regionstyrelseförvaltningen har identifierat behovet av att tillsätta en intern arbetsgrupp med start 2025. Gruppen kommer att samverka med externa aktörer, aktuella och relaterade projekt och med de redan etablerade grupperna ”Bildandegruppen” och ”Entrégruppen” och en eventuell Friluftssamordnare anställd av Region Gotland. Gruppen bedöms i första hand behöva kompetenser från regionstyrelseförvaltningen, teknikförvaltningen, samhällsbyggnadsförvaltningen och kultur-och fritidsavdelningen.

En anställning av en friluftssamordnare skulle på ett betydande sätt förstärka arbetet med att etablera nationalparken på norra Gotland genom att samordna aktiviteter och projekt som stödjer både besökare och lokala intressenter. Genom att stödja lokala entreprenörer kan friluftssamordnaren stimulera utvecklingen av hållbara turismtjänster som guidning, uthyrning och naturupplevelser, vilket stärker områdets profil och attraktion som en hållbar destination.

Bildandet av en nationalpark på norra Gotland utgör en unik möjlighet som kan ha omfattande och positiva effekter för hela regionen både nationellt och internationellt. Nationalparken kan positionera Gotland som en ledande destination för naturturism och hållbar utveckling. Nationalparken kan bidra till att skapa nya möjligheter för näringslivet genom att locka fler besökare året runt, vilket ger en stabilare ekonomi för lokala företag och entreprenörer. Ekoturism, guidning, uthyrning, restauranger och boenden kan alla dra nytta av det ökade intresset för naturbaserade upplevelser. Med ett tydligt fokus på hållbarhet kan nationalparken dessutom stärka Gotlands profil som en plats för gröna investeringar, vilket i sin tur kan attrahera innovativa företag och

entreprenörer inom hållbar turism och miljöteknik.

För gotlänningar innebär nationalparken en långsiktig investering i bevarandet av unika naturområden och lokala ekosystem. Nationalparken kan öka livskvaliteten genom att erbjuda tillgång till välskötta friluftsområden, vandringsleder och rekreativsmöjligheter. Samtidigt skapas nya arbetstillfällen och karriärvägar, särskilt inom turism, naturvård och utbildning. Nationalparken kan också bidra till en starkare lokal identitet och stolthet samt skapa en plattform för samarbete mellan lokalsamhällen, vilket kan stärka social sammanhållning.

För besökare, både nationella och internationella, innebär nationalparken ett attraktivt resmål med autentiska naturupplevelser i en unik miljö. En nationalpark med utvecklad infrastruktur för friluftsliv, guidning och hållbara upplevelser gör Gotland till ett konkurrenskraftigt alternativ till andra naturdestinationer i Europa.

Det är avgörande att arbetet som påbörjas nu, med en dedikerad arbetsgrupp och en eventuell friluftssamordnare, lägger grunden för en hållbar och långsiktig lösning för nationalparkens utveckling och förvaltning. För att nationalparken på norra Gotland ska uppnå sin fulla potential som en hållbar, välskött och dynamisk destination, krävs en robust struktur och tydliga processer som fortsätter att stödja parken långt efter invigningen 2026.

Sammanfattningsvis erbjuder nationalparken en möjlighet att skapa en långsiktig, hållbar destination som gynnar näringslivet, stärker livskvaliteten för gotlänningar och attraherar besökare från hela världen. Nationalparken kan bli en symbol för Gotlands framtidsambitioner inom naturvård, hållbarhet och samhällsutveckling. Med en genomtänkt och förankrad arbetsprocess skapas en stabil bas för att vårda, utveckla och främja nationalparken som en värdefull resurs för Gotland och kommande generationer.

Beslutsunderlag

Regionstyrelsen 2018-02-28 § 52

Regionstyrelsen 2021-02-24 § 31

Regionstyrelsen 2023-06-13 § 221

Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2024-11-04

Regionstyrelseförvaltningen

Stefan Hollmark
Regiondirektör

Stefan Persson
Regional utvecklingsdirektör